

**UCHWAŁA NR XXIX/204/2022**  
**RADY GMINY MILEJEWO**

z dnia 9 czerwca 2022 r.

**w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Milejewo na lata 2021 – 2024”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 oraz art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022r., poz. 559 ze zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022r. poz. 840) Rada Gminy Milejewo uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Milejewo na lata 2021–2024”, zaopiniowany pozytywnie przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Milejewo.

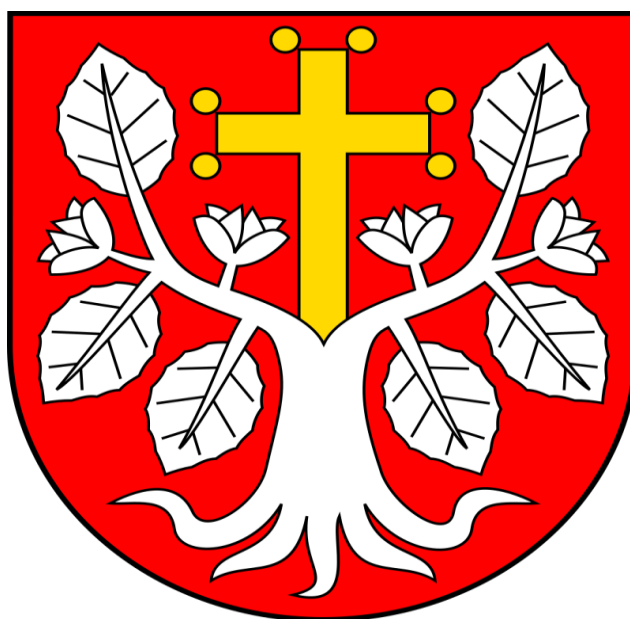
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

**Zbigniew Banach**

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/204/2022  
Rady Gminy Milejewo  
z dnia 9 czerwca 2022 roku

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI  
DLA GMINY MILEJEWO



NA LATA 2021 – 2024

## SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW	7
2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	7
2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW	12
2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU	13
2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	13
2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	16
2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	18
2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO	24
2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO”	24
3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY MILEJEWO	30
3.1. RYS HISTORYCZNY	30
3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO	33
3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU	33
3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	34
3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW	37
3.2.4. MUZEA	37
3.2.5. WARTOŚCI NIEMATERIALNE	37
3.2.6. STAN ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	38
4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT	39
5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2021-2024 DLA GMINY MILEJEWO	40

5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE	40
5.2. TABELA - CELE I DZIAŁANIA WRAZ Z TERMINARZEM	41
5.3. FINANSOWANIE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	44
5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	45
5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	45
5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE	45
5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI	45
5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE	46
5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE	46
5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE	46

## 1. WSTĘP

Gmina Milejewo położona jest w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego w powiecie elbląskim. W skład gminy wchodzi 13 sołectw: Huta Żuławska, Jagodnik, Kamiennik Wielki, Majewo, Milejewo, Ogrodniki, Piastowo, Pomorska Wieś, Rychnowy, Stoboje, Wilkowo, Zajączkowo, Zalesie. Powierzchnia gminy wynosi 95,5 km<sup>2</sup> zamieszkuje ją ok. 3 400 mieszkańców.

Znaczną część gminy obejmuje Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej, porośnięty przeważnie lasami bukowymi. Na terenie Parku, który ma pewne cechy terenów górskich, występują typowo górskie gatunki roślin, m.in. żebrowiec górski, lilia złotogłów, pióropusznik strusi. Tereny parku zamieszkują rzadkie gatunki ptaków i ssaków, m.in. orzeł bielik, orlik krzykliwy, trzmielojad, żuraw czy popielica. W granicach gminy znajdują się najwyższe wzniesienia Wysoczyzny Elbląskiej – Srebrna Góra (198,5 m n.p.m.), Milejewska (Maślana) Góra (196,9 m) oraz Czubatka (Owsiana Góra, 196,1 m).

Atrakcyjne położenie gminy w zróżnicowanym krajobrazie Wysoczyzny Elbląskiej, bezpośrednie sąsiedztwo Elbląga stwarza znaczny potencjał rozwoju turystyki. Coraz ważniejszą formą wypoczynku staje się turystyka kulturowa. Zachowanie dziedzictwa kulturowego staje się zatem doskonałym sposobem inwestycji w przyszłość. Opieka nad najcenniejszymi elementami krajobrazu kulturowego oraz ukierunkowanie rozwoju przestrzennego gminy zgodne z zasadą dobrej kontynuacji pozwolą zachować ciągłość kulturową w zakresie układów przestrzennych i budownictwa – ciągłość, która jest tak ważna ze względu na zerwanie ciągłości osadniczej w trakcie i po II wojnie światowej.

Ponad 350 obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków wskazuje na duże nasycenie zabytkami. Stan zachowania wielu zabytków gminy stwarza jednak niebezpieczeństwo ich bezpowrotnej utraty. Utrata oryginalnej substancji zabytkowej przyniosłaby niepowetowane szkody dla jakości krajobrazu dziedzictwa kulturowego gminy.

Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych miejscowości gminy, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną, jak też w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie Warmii.

Gmina powinna wykorzystać wszelkie dostępne środki do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej. Stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość jej oferty turystycznej.

## 1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 5, art. 6 ust. 1, art. 86 Konstytucji RP, które głoszą m.in.:

*Rzeczpospolita Polska (...)strzeże dziedzictwa narodowego (...);*

*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju;*

*Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa..*

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 594), który mówi, że:

*Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2018 poz. 2067, 2245, z 2019 r. poz. 730.).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

Ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*

Ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

## 1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz. 1568): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

*1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

*2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:*

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

## **2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTEKÓW W GMINIE MILEJEWO**

### **2.1. PRAWNE REGULACJE PROBLEMATYKI OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI**

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483)
- 2) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2187),
- 3) ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 594)
- 4) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1232),
- 5) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 627),
- 6) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (t.j. – Dz. U. 2010 nr 102 poz. 651),
- 7) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 647),
- 8) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1186.),
- 9) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. - Dz. U. 2012 poz. 406),
- 10) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. – Dz. U. 2010 nr 234 poz. 1536).

#### **Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:**

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (t.j. – Dz. U. 2012 nr 0 poz. 987),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 642).

#### **Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:**

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. – Dz.U. 2011 nr 123 poz. 698).

#### **Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:**

- 1) rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259)
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)
- 3) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650)

- 4) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018 r. poz. 1609)
- 5) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1275)
- 6) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz. U. poz. 979)
- 7) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)
- 8) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 50, poz. 256)
- 9) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510)
- 10) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 1674)
- 11) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. poz. 110)
- 12) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153)
- 13) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. Nr 75, poz. 706)
- 14) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 124, poz. 1302)
- 15) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304, z późn. zm.)

**W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:**

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

**Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:**

*Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:*

- *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- *uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

**Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:**

***1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:***

***1) zabytki nieruchome będące w szczególności:***

- 1) *krajobrazami kulturowymi,*
- 2) *układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- 3) *dzielami architektury i budownictwa,*
- 4) *dzielami budownictwa obronnego,*
- 5) *obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- 6) *cmentarzami,*
- 7) *parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- 8) *miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

***2) zabytki ruchome będące w szczególności:***

- *dzielami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- *kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- *numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- *wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- *materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- *instrumentami muzycznymi,*
- *wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- *przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,*

### **3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:**

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

**2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.**

### **Formy ochrony zabytków określa art. 7:**

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.
- 5) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa

### **Na mocy art. 16 oraz 17**

Rada gminy może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, na którego terenie (lub jego części) mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia.

### **Zgodnie z art. 18**

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania, strategii rozwoju, planów zagospodarowania przestrzennego, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji, warunkach zabudowy oraz o zezwoleniu na realizację inwestycji.

### **W art. 19**

Określa się sposoby uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji opracowań wskazanych w art. 18.

### **Art. 20**

Głosi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

## **Natomiast w Art. 21**

Stwierdza się, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

## **Art. 22**

Określa sposoby prowadzenia krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

## **W art. 89**

Stwierdza się, że *organami ochrony zabytków są:*

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

Polska przyjęła Konwencję UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzoną w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. 2011 nr 172 poz. 1018), na mocy której państwa-strony konwencji zobowiązały się do:

## **Art. 11**

Zdefiniowania różnych elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienia jego ochrony

## **Art. 12**

Identyfikacji i inwentaryzacji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego w postaci rejestrów

## **Art. 13**

Ochrony, rozwoju i promocji elementów niematerialnego dziedzictwa kulturowego

## **Art. 14 i 15**

Kształcenia, uświadamiania oraz włączania społeczeństwa w ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

## **Art. 16 i 17**

Obliguje państwa-strony konwencji do sporządzenia Listy reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości oraz Listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony

## **Art. 18**

Ustala sposoby realizacji programów, projektów i działań mających na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

## **Art. 19 – 24**

Precyzują reguły międzynarodowej współpracy i pomocy mającej na celu ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego

## **Art. 25 – 28**

Omawiają sposób działania Funduszu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego

## 2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ważnym elementem planowania strategicznego jest określanie zadań i konstruowanie priorytetów do realizacji celów krótko- i długofalowych. Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest tworzenie mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Aktualną politykę państwa w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego wyznacza „**Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022**”. Określa on cele i kierunki działań oraz zadania, jakie powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem głównym „Programu...” jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Cele szczegółowe to:

1. Optymalizacja systemu ochrony \dziedzictwa kulturowego;
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
3. Budowanie świadomości społecznej Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa wartości

Kierunki działania wyznaczone przez „Programu ...” to odpowiednio -

dla celu szczegółowego 1.:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

dla celu szczegółowego 2.:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

dla celu szczegółowego 3.:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Realizacja Programu 2019–2022 będzie prowadzona w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu państwa, w części 24 – kultura i ochrona dziedzictwa narodowego:

w 2020 r. - 7 638 014,00 zł

w 2021 r. - 8 363 300,00 zł

w 2022 r. - 7 703 175,00 zł.

## **2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU**

### **2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO 2025 R.**

Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 3 priorytetami. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Są one doprecyzowane poprzez opis kierunków działań. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Milejewo istotne znaczenie mają następujące priorytety, cele strategiczne oraz kierunki działań:

#### **PRIORYTET I. KONKURENCYJNA GOSPODARKA**

Oddziaływanie na silną i trwałą pozycję regionu w skali europejskiej poprzez: rozwój przedsiębiorczości, innowacji i nowych technologii; budowę aktywnego społeczeństwa opartego na wiedzy; poprawę atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej.

#### **Cel strategiczny – Wzrost konkurencyjności gospodarki**

**Jakość produktów i usług.** Zakres tego kierunku obejmuje m.in.: wspieranie innowacyjności; transfer wiedzy i technologii; podaż kapitału (instrumenty inżynierii finansowej, kapitały wysokiego ryzyka); programy promocji jakości; utrzymywanie norm i standardów przyjętych w Unii Europejskiej; produktowe podejście do oferty turystycznej uwzględniające konieczność wydłużania sezonu turystycznego i poszukiwania różnorodnych oraz nowatorskich form turystyki i wypoczynku (np. rozwój funkcji sanatoryjno-uzdrowiskowych, a także rewitalizacja jezior i rzek dla wędkarstwa); wspieranie inicjatyw rozwijających produkcję żywności według zasady „od pola do stołu”; wsparcie informacyjno-szkoleniowe. Z jakością produktów i usług wiążą się również inwestycje infrastrukturalne. Infrastruktura powinna odpowiadać na m.in. pojawiające się zapotrzebowanie turystów i mieszkańców oraz wspierać tworzenie popytu na nowe i nowatorskie produkty, w tym turystyczne, przy jednoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych regionu (np. w oparciu o Kanał Mazurski).

Aktywność promocyjna i wystawiennicza. Kierunek działań obejmuje: wykorzystanie systemów pozyskiwania inwestorów zewnętrznych i rozwoju eksportu; wspieranie działań proeksportowych; współpracę organizacji skupiających przedsiębiorców na poziomie lokalnym i regionalnym z centrami obsługi inwestorów i eksporterów, agencjami rozwoju, samorządami terytorialnymi; współpracę międzynarodową w ramach miast i regionów partnerskich (misje i targi gospodarcze, efektywniejsze dla gospodarki wykorzystanie współpracy gmin bliźniaczych i organizacji współpracy, np. CITTASLOW). Szczególnym obszarem działań powinna być pomoc w promocji krajowej i zagranicznej produktów ze znakami świadczącymi, iż produkty i usługi pochodzą

z Warmii i Mazur (np. wystawy i targi), a także propagowanie dobrych praktyk w ramach inteligentnych specjalizacji.

## **PRIORYTET II. OTWARTE SPOŁECZEŃSTWO**

Oddziaływanie na zmniejszenie zróżnicowań wewnątrz województwa w poziomie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego.

### **Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej**

**Instytucje publiczne (w tym w szczególności system edukacji i instytucje kultury).** Realizacja celu w tym kierunku wymagań będzie m.in.: zwiększenia wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności społecznej i obywatelskiej; tworzenia warunków dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym; wzmocnienia edukacji obywatelskiej i kulturalnej; rozwoju kompetencji obywatelskich i kulturowych w kształceniu innym niż formalne; upowszechniania różnych form uczestnictwa w kulturze.

**Współpraca.** W szczególności kierunek będzie obejmował: zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w tworzeniu polityk publicznych i realizacji zadań publicznych oraz standaryzację zadań publicznych; wspieranie istniejących i tworzenie trójsektorowych partnerstw lokalnych; wspieranie współpracy z podmiotami zagranicznymi, zwłaszcza z obwodu kaliningradzkiego; rozwój społecznej odpowiedzialności biznesu; wspieranie tworzenia i funkcjonowania federacji, sieci współpracy w celu łączenia zasobów i podejmowania wspólnych działań w sektorze pozarządowym;

**Informacja i promocja.** Aktywne postawy społeczne oraz „dobre praktyki” w sferze pożytku publicznego powinny być promowane w środowiskach lokalnych i na poziomie regionalnym. W szczególności za wzór powinni być stawiani wolontariusze i filantropi.

Instytucje kultury i organizacje pozarządowe. Ten kierunek działań wiąże się z aktywizacją społeczną, ale również ze wzrostem jakości i różnorodności oferty kulturalnej regionu, przede wszystkim dla swoich mieszkańców. Potrzebne będzie wsparcie finansowe instytucji kultury również na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i wypoczynkowych oraz rozszerzenie kręgu odbiorców (w tym osoby niepełnosprawne, uczniowie). Instytucje kultury i organizacje pozarządowe będą wspierane również w procesie wzmacniania ich funkcji regionotwórczej.

## **PRIORYTET III. NOWOCZESNE SIECI**

### **Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych**

**Współpraca z regionami bałtyckimi,** w szczególności w zakresie: kreowania stref przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego wzdłuż korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim i krajowym (korytarz transportowy Bałtyk-Adriatyk –Północny/Nadmorski korytarz transportowy jako rdzeń tzw. Strefy Rozwojowej Południowego Bałtyku); przełamywania luki transportowej Polski Północnej dla usprawnienia kluczowych powiązań transportowych między województwami nadmorskimi oraz dla poprawy ich spójności wewnętrznej

(Korytarz Bałtyk-Adriatyk, w tym Via/Rail Baltica, Korytarz Północny/Nadmorski); usprawnienia kluczowych międzyregionalnych powiązań transportowych (w tym wspieranie rozwoju żeglugi bliskiego zasięgu, śródlądowej oraz wspieranie rozwoju małych portów); poprawy dostępności Zalewu Wiślanego i jego przystosowanie do potrzeb transportu śródlądowego (w tym usunięcie wszystkich barier prawnych dla zapewnienia swobodnej międzynarodowej żeglugi na tym akwenie); kształtowania krajowych i europejskich sieci energetycznych w zakresie przesyłu energii elektrycznej, gazu, ropy naftowej i paliw płynnych; poprawy stanu wód Morza Bałtyckiego (zwłaszcza Zalewu Wiślanego/Kaliningradzkiego); kształtowania i upowszechniania standardów dobrego zarządzania i zagospodarowania dla obszarów przybrzeżnych; poprawy spójności przestrzeni przyrodniczej w strefie Południowego Bałtyku; tworzenia silnego wizerunku i marki turystycznej Regionu Morza Bałtyckiego (m.in. w ramach Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego); tworzenia sieciowych ponadregionalnych produktów turystycznych (głównie w oparciu o: międzynarodową drogę wodną: E-70, z uwzględnieniem Żuław i Zalewu Wiślanego, jako kierunku turystycznego o rosnącym znaczeniu); kontynuacji realizacji Programu Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław do roku 2030; kreowania wszechstronnego rozwoju obszarów leśno-pojeziernych o wyjątkowej wartości w przestrzeni europejskiej, cennych i wrażliwych pod względem przyrodniczym oraz krajobrazowym; rozwoju ponadlokalnych funkcji ochrony zdrowia, edukacyjnych oraz koordynacja oferty szkolnictwa zawodowego na poziomie wyższym w miejskich obszarach funkcjonalnych; dalszego rozwoju inicjatyw klastrowych ponad wojewódzkich i kooperacji na linii nauka – biznes; wzmocnienia międzynarodowej współpracy uczelni, np. w formule sieci systematycznej współpracy szkół wyższych w obszarze Morza Bałtyckiego, opartej np. na koordynacji kierunków kształcenia, a także stałych mechanizmach wymiany kadr i studentów.

**Współpraca z regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami oraz w ramach realizacji Strategii Rozwoju Polski Wschodniej** – istotne będą działania na rzecz wzrostu innowacyjności, transferu technologii, rozwoju turystyki, a także budowanie i wspieranie specjalizacji ponadregionalnych oraz działalność Biura Regionalnego Województwa Warmiosko-Mazurskiego w Brukseli, funkcjonującego w ramach Domu Polski Wschodniej. Wykorzystane będą doświadczenia z dotychczasowej realizacji PO RPW, w tym współpraca w zakresie promocji gospodarczej. W szczególności z województwem podlaskim rysuje się istotne pole współpracy w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej obszarów przygranicznych ( na styku województw np. w ramach inicjatywy rozwojowej EGO oraz rozwijania koncepcji drogi wodnej pomiędzy Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim) oraz rozwoju wspólnych działań na rzecz sektora budowy jachtów, a także mleczarstwa, które należą do inteligentnych specjalizacji, kooperacji na linii nauka – biznes, wspólnej promocji i budowania produktów turystycznych. Z kolei z województwem kujawsko-pomorskim rysują się szerokie możliwości współpracy m. in. w zakresie produkcji rolno-spożywczej, promocji i turystyki.

**Komunikacja i transport wodny**, poprzez modernizację szlaków wodnych i rozbudowę już istniejących ze szczególnym uwzględnieniem Wielkich Jezior Mazurskich, dbanie o tor wodny przez Zalew Wiślany i rozwój portu w Elblągu oraz małych portów i przystani w całym regionie, umożliwienie dostępności do Zalewu Wiślanego przez kanał żeglugowy na Mierzei Wiślanej.

### **2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO**

**Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego** jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse na:

rewitalizację ekologiczną obszarów o niskich wartościach i utrwalenie ochrony ich zasobów przez kształtowanie i umacnianie międzynarodowego systemu ochrony ekologicznej i zwiększenia efektywnego wsparcia kapitałowego i technologicznego;

zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, to:

**kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa**, sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

**kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju** przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa warmińsko-mazurskiego.

#### **Plan zakłada:**

- ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenie szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej,
- a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenie zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowanie historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

## **Główne kierunki ochrony środowiska kulturowego**

Ustala się objęcie szczególną ochroną miast określonych w niniejszym planie województwa jako ośrodki kulturowe oraz zespoły kulturowe. Ośrodki kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych będące miastami historycznymi. Przy ich ocenie wzięto pod uwagę ilość i jakość następujących elementów obejmujących: układ staromiejski – Stare Miasto, w tym rynek, zamek, kościół, obwarowania miejskie i ratusz, a także obiekty zabytkowe w ich sąsiedztwie. Wyróżniono dwie kategorie ośrodków kulturowych o wysokiej koncentracji obiektów zabytkowych:

- ośrodki o dużej koncentracji: Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Reszel, Frombork, którego Zespół Katedralny został uznany w roku 1994 za Pomnik Historii, Elbląg;
- ośrodki o średniej koncentracji: Kętrzyn, Morąg, Orneta, Nidzica, Dobre Miasto, Olsztynek, Milejewo, Pasłęk, Działdowo, Ełk.

Zespoły kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych poza miastami historycznymi. Spośród nich wyróżniono:

- historyczne zespoły pielgrzymkowe będące miejscami kultu: Święta Lipka, Stoczek Klasztorny, Gietrzwałd, Głotowo, Krosno, Święty Gaj, Zielonka Pasłęcka,
- zamki i warownie w: Lidzbarku Warmińskim, Szymbarku, Olsztynie, Nidzicy, Reszlu, Kętrzynie, Barcianach, Ostródzie, Rynie, Fromborku,
- twierdze i fortyfikacje w Gierłozie, Przystani i Milejewaach,
- pole bitwy pod Grunwaldem,
- zespoły pałacowo-parkowe, które w znakomitej większości służą lub mogą służyć rozwojowi wysokiej klasy bazy turystycznej: Kwitajny, Smolajny, Dobrocin, Karnity, Sorkwity, Bęsia, Łężany, Galiny, Łąbędnik, Drogosze, Sztynort, Biała Olecka, Kamieniec, Kadyny, a także godne odtworzenia będące obecnie w ruinie Gładysze, Słobity, Bogatyńskie, Proсна,
- wsie: Kadyny, Klon, Łęcze, Jelonki,
- budowle inżynieryjne: wiadukty w Stańczykach, pochylnie wraz z Kanałem Ostródzko-Elbląskim, most obrotowy w Giżycku,
- stanowisko archeologiczne Truso nad jeziorem Drużno.

Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa głównie będzie obejmowało:

- **działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;**
- **opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony, prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;**

### **2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTEKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTEKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA LATA 2016-2019**

**Jako cele i zadania „Program opieki nad zabytkami woj. warmińsko-mazurskiego” wskazuje m.in.:**

1. Cel 1: Zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego Realizacja celu poprzez:
  - 1) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego zabytków, w polityce rozwoju województwa.
  - 2) Dążenie do zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację obiektów zabytkowych.
  - 3) Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację i wspieranie działań organizacji pozarządowych w realizacji zadań związanych z ochroną zabytków (konkursy, powierzanie ściśle określonych zadań, wsparcie finansowe dla projektów itp.).
  - 4) Wspieranie inicjatyw lokalnych zmierzających do tworzenia np. Niewielkich skansenów lub izb pamięci w zabytkowych obiektach, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.
2. Cel 2: Dążenie do utrzymania obiektów zabytkowych w jak najlepszym stanie, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego Realizacja celu poprzez:
  - 1) Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym.
  - 2) Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania.
  - 3) Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi – wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych.
  - 4) Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach.
  - 5) Wypracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków regionu, ze szczególnym uwzględnieniem:
    - a) Opieki nad gotycką architekturą ceglana

Gotycka architektura ceglana jest wyjątkowym w skali kraju przykładem kompleksowo zachowanej architektury średniowiecznej, wyróżniającej się znakomitym poziomem artystycznym oraz zachowaniem autentycznej substancji zabytkowej. Jest jednym z najważniejszych wyróżników odrębności regionalnej Warmii i Mazur. Obejmuje zespół obiektów o różnorodnej funkcji i skali: zamki obronne, kościoły i kaplice, ratusze, bramy i mury obronne. Wszystkie te aspekty decydują o wyjątkowej wartości artystycznej

i historycznej zachowanych obiektów, ważnych rangą nie tylko w skali kraju, ale również na tle sztuki europejskiej. Ważne są także możliwości wykorzystania ich (uwzględniając ich właściwą ochronę, konserwację, promocję) w rozwoju turystyki.

b) Działań w zakresie odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w.

Historyczne ośrodki miejskie Warmii i Mazur, mimo zniszczeń i przeobrażeń zachodzących na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, zachowały do dnia dzisiejszego zabytkową strukturę. Większość z nich posiada czytelny układ przestrzenny, często o genezie średniowiecznej. Stosunkowo wiele ośrodków zachowało zespoły historycznej zabudowy, zarówno w obrębie centrów staromiejskich, jak i XIX- i XX-wiecznych dzielnic. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów miejskich z zachowaniem ich walorów historycznych i kulturowych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z nasilonego ruchu inwestycyjnego.

c) Opieki nad dziedzictwem wiejskim Dziedzictwo wiejskie woj. warmińsko-mazurskiego obejmuje zachowane historyczne układy przestrzenne wsi i osiedli wiejskich, formy zagospodarowania przestrzeni publicznej, architekturę sakralną i cmentarze, rozplanowanie i kształt zagród oraz tradycyjną, drewnianą i murowaną zabudowę. W skali kraju jest to stosunkowo dobrze i czytelnie zachowany sposób kształtowania i zagospodarowania przestrzeni wiejskiej. Wyrazistość i odrębność kulturowego krajobrazu wiejskiego może służyć budowaniu regionalnej tożsamości.

d) Opieki nad obiektami architektury użyteczności publicznej

Architektura użyteczności publicznej ma szczególną rangę w pejzażu miast i wsi. Jest przykładem świadomego kształtowania ładu przestrzennego oraz szczególnej dbałości o formy architektoniczne. Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego znajduje się wiele stosunkowo dobrze zachowanych obiektów tego typu. Są to zarówno ratusze i budynki stanowiące siedziby lokalnej administracji i urzędów, jak również szkoły, dworce kolejowe, leśniczówki, zespoły koszarowe. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

e) Opieki nad obiektami architektury przemysłowej i zabytków techniki

Architektura przemysłowa oraz zabytki techniki są ważnym elementem dziedzictwa materialnego. Na obszarze woj. warmińsko-mazurskiego zachowało się ich stosunkowo niewiele. Związane jest to zarówno z typowo rolniczym charakterem regionu, jak również z funkcjonującym jeszcze do niedawna przeświadczeniem o ich niewielkiej wartości historycznej. Wiele obiektów uległo zniszczeniu lub zostało całkowicie przekształconych w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Stąd konieczność ochrony istniejących jeszcze obiektów i zespołów. Są one niewątpliwie świadectwem rozwoju techniki i myśli inżynierskiej, jak również bardzo często przykładem dbałości nie tylko o funkcję, ale też formę estetyczną. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

f) Opieki nad zabytkowymi zespołami dworsko-parkowymi

Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego występuje duża liczba dawnych majątków ziemskich obejmujących siedziby mieszkalne (pałac, dwór), założenie parkowe, folwark (często z wsią folwarczną) oraz mniejsze folwarki i obiekty przemysłowe (tartaki, gorzelnie, młyny itp.). W szczególnych przypadkach były one świadomie komponowane w obrębie całych, wielohektarowych dóbr ziemskich (rozmieszczenie zespołów zabudowy, układ pól, lasów i zadrzewień, sieć alei przydrożnych). Są charakterystycznym i wyróżniającym elementem kształtowania otwartego krajobrazu i stanowią istotny zasób dla rozwoju gospodarki i turystyki. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów dworsko-pałacowych z zachowaniem ich walorów historycznych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z wtórnych podziałów.

g) Opieki nad alejami przydrożnymi

Aleje przydrożne woj. warmińsko-mazurskiego są zachowanym, unikalnym przykładem zagospodarowania przestrzeni publicznej w skali europejskiej. Ich wielorakie funkcje (przyrodnicze, kulturowe, komunikacyjne) są aktualne do czasów dzisiejszych. Są świadectwem kompleksowego zagospodarowania przestrzeni, wyróżnikiem krajobrazu kulturowego Warmii i Mazur. W związku z rosnącym natężeniem ruchu kołowego następuje proces ich zanikania. Konieczne jest wspieranie działań w celu zachowania charakterystycznych i najcenniejszych alei przydrożnych.

h) Opieki nad sanktuariami pielgrzymkowymi Sanktuaria pielgrzymkowe należą do najbardziej charakterystycznych elementów pejzażu sakralnego katolickiej Warmii. Rozkwit tej architektury przypada na czasy baroku, a kończy się w XIX wieku. Założenia te choć różnorodne w formie i stylu łączą analogiczną funkcją, a w większości również typ przestrzenno-funkcjonalny, tj. kościół otoczony krążankami lub murem z narożnymi kaplicami, kompozycyjnie powiązany z otaczającym krajobrazem. Założenia te stanowią przykład architektury i wystroju o wysokiej randze artystycznej oraz wybitnym znaczeniu historycznym. Konieczne jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

i) Opieki nad obiektami architektury sakralnej XIX i XX wieku

Czasy najnowsze, to jest XIX i pierwsza połowa XX wieku to kolejny po fazie gotyckiej rozkwit architektury sakralnej, zarówno pod względem skali tego zjawiska, jak też rangi artystycznej wznoszonych budowli. Budowle te charakteryzuje z jednej strony umiejętność wykorzystania tradycyjnych, historycznych wzorców architektonicznych, z drugiej nowe, a czasami nowoczesne, jak w przypadku modernizmu, rozwiązania architektoniczne. Architektura ta jest jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk rozwoju sztuki sakralnej w regionie. Program przewiduje wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

j) Opieki nad kapliczkami i krzyżami przydrożnymi

Krzyże i kapliczki przydrożne, charakterystyczny element krajobrazu Warmii, stanowią świadectwo kulturowej i religijnej odrębności tej krainy. Ich liczba (ok. 1500 kapliczek) oraz skala występowania w poszczególnych miejscowościach (od 2 do nawet 10 w jednej wsi) świadczą o randze i roli tych obiektów. Są one zatem ważnym i charakterystycznym elementem codzienności i tradycji religijnej dawnych mieszkańców regionu. Przewidziane jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

3. Cel 3: Opieka nad zabytkami ruchomymi Realizacja celu poprzez:

- 1) Wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy tego typu obiektach.
- 2) Wspieranie programów badawczych mających na celu pełne rozpoznanie istniejącego w województwie zasobu.
- 3) Inicjowanie i wspieranie badań konserwatorskich poprzedzających właściwe prace konserwatorskie.
- 4) Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy obiektach o znaczącej wartości artystycznej, historycznej lub naukowej.
- 5) Wspieranie inicjatyw zmierzających do publicznej prezentacji obiektów zabytkowych znajdujących się w zbiorach prywatnych lub w zbiorach publicznych na co dzień niedostępnych (w formie wystaw czasowych, incydentalnych pokazów, „dni otwartych” itp.).
- 6) Wspieranie i dofinansowywanie inicjatyw upowszechniających wiedzę na temat zabytków ruchomych.

4. Cel 4: Stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności muzealnej Realizacja celu poprzez:

- 1) Dbłość o zapewnienie właściwej kadry muzealnej.
- 2) Zapewnienie odpowiedniej powierzchni magazynowej i wystawienniczej, nowoczesnej infrastruktury technicznej przy budowie, remontach i wyposażaniu działów muzealnych (m.in. systemów informatycznych, magazynowych, antywłamaniowych, przeciwpożarowych, klimatyzacyjnych, oświetleniowych) wraz z okresową oceną stopnia ich racjonalnego wykorzystania.
- 3) Podejmowanie działań zmierzających do wyodrębnienia funduszy celowych przeznaczonych na zakup i konserwację muzealiów, uruchamianych również w trybie konkursowym.
- 4) Wprowadzenie cyklicznych, premiowanych konkursów na najciekawszy projekt lub/i na nową ekspozycję muzealną, np. pod auspicjami marszałka województwa.
- 5) Wsparcie organizacji objazdów studyjnych do muzeów, które wprowadziły nowe praktyki ekspozycji i edukacji muzealnej.
- 6) Wdrażanie programów i projektów badawczych stanowiących podstawową, statutową działalność muzeów, z którego wynika działalność wystawiennicza i oświatowa.
- 7) Wspieranie działań na rzecz zawiązywania wzajemnych kontaktów zarówno między samymi placówkami muzealnymi, jak i szerzej, między nimi a placówkami kultury, fundacjami, stowarzyszeniami oraz ogółem społeczeństwa.
- 8) Wspólne działania muzeów województwa w ramach „warmińsko-mazurskiego portalu muzealnego”.
- 9) Wspieranie istniejących placówek muzealnych w zakresie tworzenia specjalizacji np. związanych z dawnym rzemiosłem, techniką, przemysłem, rozwojem regionalnym,
- 10) Wspieranie muzeów polegające na unowocześnieniu form ich działania.

5. Cel 5: Opieka nad archeologicznym dziedzictwem województwa warmińsko-mazurskiego Realizacja celu poprzez:

- 1) Edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizacje plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.
- 2) Wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych.
- 3) Wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.
- 4) Podjęcie działań na rzecz powołania muzeum archeologicznego – nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenia i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.
- 5) Wspieranie działań zmierzających do utworzenia parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne.

#### 6. Cel 6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego

Realizacja celu poprzez:

- 1) Prowadzenie działań z zakresu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur zgodnie z wymogami Konwencji UNESCO w Sprawie Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego z 17 października 2003 roku, w następujących obszarach:
  - a) ustnych tradycji i form wyrazu, włączając w to język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
  - b) sztuk performatywnych,
  - c) społecznych zwyczajów, rytuałów oraz uroczystości świątecznych,
  - d) wiedzy o przyrodzie i wszechświecie oraz związanej z nią praktyką,
  - e) rzemiosła tradycyjnego.
- 2) Inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do:
  - a) identyfikacji,
  - b) prowadzenia prac badawczych,
  - c) dokumentowania,
  - d) zachowania, zabezpieczania, rewitalizacji,
  - e) promocji niematerialnego dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur.
- 3) Współdziałanie z właściwymi organami administracji rządowej oraz jednostkami samorządu terytorialnego.
- 4) Nadzór nad realizacją zadań z zakresu ochrony niematerialnych dóbr kultury.
- 5) Współdziałanie z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, grupami społecznymi i osobami fizycznymi działającymi w obszarze niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
- 6) Inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych w zakresie niematerialnego dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur.

#### 7. Cel 7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego

Realizacja celu poprzez:

- 1) Prowadzenie działań promujących województwo, jako region o szczególnych zasobach i walorach dziedzictwa kulturowego, z wykorzystaniem m.in. istniejących produktów turystycznych (Kanał Elbląski, Bitwa pod Grunwaldem, Frombork – Zespół Wzgórza Katedralnego), szlaków turystycznych, działalności muzeów, wyróżników kulturowych regionu (architektury gotyckiej, sanktuariów pielgrzymkowych, architektury obronnej, kapliczek, historycznej infrastruktury: drogowej, kolejowej i wodnej, itd.), wzorowych przykładów rewaloryzacji i adaptacji obiektów zabytkowych.
- 2) Zwiększanie atrakcyjności form działania muzeów.
- 3) Tworzenie warunków dla funkcjonowania portali internetowych o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu (m.in. możliwie pełne informacje turystyczne, informacje, imprezach kulturalnych, galeriach, wystawach, działających stowarzyszeniach, firmach projektowych i budowlanych zaangażowanych w ochronę zabytków).
- 4) Działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej.
- 5) Propagowanie wiedzy i edukacja w zakresie historii oraz dziedzictwa i krajobrazu kulturowego regionu, na różnych szczeblach (jednostki samorządu terytorialnego, szkoły, turyści itp.).
- 6) Wspieranie wydawania wydawnictw poświęconych dziedzictwu kulturowemu regionu.
- 7) Promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji.
- 8) Współdziałanie w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, o zasięgu regionalnym, promujących dziedzictwo kulturowe.
- 9) Promowanie szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym, wyznaczonych w oparciu o najcenniejsze obiekty zabytkowe regionu.
- 10) Podejmowanie działań w otoczeniu szlaków turystycznych poprzez m.in. oznakowanie nowych atrakcji i obiektów zabytkowych, realizację niezbędnego zagospodarowania turystycznego oraz uwzględnianie punktów stykowych szlaków,
- 11) Współorganizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

Pomniki historii proponowane do objęcia ochroną UNESCO w ramach Listy Światowego Dziedzictwa.

- 1) „Kanał Elbląski”,
- 2) „Frombork – zespół katedralny”.

Wskazane pomniki historii proponowane do objęcia ochroną UNESCO w ramach Listy Światowego Dziedzictwa nie wykluczają innych obiektów, jeśli tylko reprezentują unikatową, uniwersalną wartość.

## **2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO**

### **2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE DOTYCZĄCE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO”<sup>1</sup>**

#### **CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY MILEJEWO**

##### **cele kulturowe**

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru,
- ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego przy współdziałaniu służb konserwatorskich,
- współredagowanie i współwykonywanie wytycznych konserwatorskich dotyczących uwarunkowań przestrzennych i programowych na etapie procedury sporządzania planu miejscowego,
- objęcie opieką zdewastowanych obiektów zabytkowych,
- zapewnienie ład przestrzennego w postępującej urbanizacji gminy,
- dbałość o zachowanie układów ruralistycznych,
- rewaloryzacja i kształtowanie wnętrza krajobrazowych zgodnie z wymogami planowania krajobrazowego,
- ochrona granic niw siedliskowych i uprawnych,
- zapewnienie ład przestrzennego w urbanizacji gminy,
- ochrona zabytkowej sieci drożnej na obszarze całej gminy,
- świadome kształtowanie otwarcia widokowych w krajobrazie otwartym przez prowadzenie odpowiednich działań,
- wprowadzanie działań adaptacyjnych mających na celu zmniejszenie negatywnego wpływu na krajobraz kulturowy współczesnego budownictwa, w tym szczególnie budownictwa „blokowego”
- konieczność ochrony oraz pielęgnacji zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, starodrzewu związanego z zabudową siedliskową oraz drzewostanu kształtującego krajobraz przy drodze do Kaliningradu („berlinka”),
- zaktualizowanie rejestru zabytków i stworzenie realnego programu ich ochrony,
- przestrzeganie ustaleń planu ochrony Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej i obszarów chronionego krajobrazu, dotyczących struktury przestrzennej obszaru gminy Milejewo.

##### **cele społeczno – ekonomiczne**

---

<sup>1</sup> Załącznik nr 1 do Uchwały Rady Gminy Milejewo Nr XVI/85/2008 z dnia 15 maja 2008 roku o zmianie STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MILEJEWO (tekst scalony)

- aktywizacja gospodarcza gminy poprzez promocję walorów przestrzennych gminy dla pozyskania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, szczególnie w miejscowościach położonych przy głównych trasach komunikacyjnych oraz promocję walorów turystyczno – krajobrazowych gminy dla rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku,
- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkiwania,
- stworzenie korzystnych warunków dla osób podejmujących działalność gospodarczą, ułatwienia w pozyskiwaniu lokalu na prowadzenie określonej działalności gospodarczej, pomoc organizacyjna i prawna,
- zapewnienie warunków rozwoju ludności gminy w tym dostępu do informacji, możliwości kształcenia, obcowania z kulturą i rozrywką,
- stymulowanie zmian w kierunkach kształcenia,
- likwidacja negatywnych zjawisk społecznych poprzez wdrażanie ponadlokalnego programu przystosowania bezrobotnych mieszkańców gminy, w tym szczególnie ludzi młodych do potrzeb zmieniającego się rynku pracy oraz stopniową poprawę dostępności usług medycznych i poziomu wykształcenia ludności,
- dynamiczny rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich, szczególnie w zakresie przetwórstwa płodów rolnych oraz rozwoju różnych form działalności gospodarczej tzw. „małej przedsiębiorczości”

#### **cele strukturalno – przestrzenne**

- dążenie do zachowania ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji elementów zagospodarowania przestrzennego,
- podporządkowanie i estetyzacja obszaru gminy, szczególnie jednostek osadniczych o walorach krajobrazowych i kulturowych mogących stanowić podstawę rozwoju turystyki,
- dostosowanie procesów przekształceń struktury przestrzennej do zasad zrównoważonego rozwoju, uwzględniającego zachowanie wysokich reżimów ekologicznych i stopniową rewaloryzację krajobrazu kulturowego,
- poprawa architektury osiedli wiejskich, szczególnie popegeerowskich, uporządkowanie zieleni siedliskowej i drożnej.

### **KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY**

#### **W sferze kulturowej**

- wprowadzenie czynnej ochrony dziedzictwa kulturowego, przy ścisłym współdziałaniu odpowiednich służb konserwatorskich,
- promowanie rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych nawiązujących do lokalnej tradycji i historii,

- wszystkie prace ziemne na terenie gminy (w tym także place liniowe) powinny być prowadzone za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pod ścisłym nadzorem archeologicznym. Ponieważ istnieje potencjalnie duża możliwość odkrycia nowych stanowisk archeologicznych,
- przestrzeganie zasad obowiązujących w strefach ochrony konserwatorskiej:

**strefa A** – obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich; jest to strefa pełnej ochrony konserwatorskiej zespołów i obiektów zabytkowych oraz układów ruralistycznych. W tej strefie obowiązują następujące zasady :

- zachowanie historycznych podziałów działek, oczyszczanie z elementów zniekształcających,
- restauracja obiektów zabytkowych oraz o lokalnej wartości kulturowej,
- restauracja i konserwacja krajobrazowych założeń przestrzennych, układów zieleni;
- wymóg uzyskania zezwolenia od WKZ na wszelkie place inwestycyjne oraz uzgodnienia wszelkich projektów inwestycyjnych;
- wszelka działalność inwestycyjna powinna być wyprzedzona kompleksowymi badaniami archeologicznymi.

**Na terenie gminy wyznacza się strefy „A” ochrony konserwatorskiej w Milejewie i Pomorskiej Wsi – kościół z otoczeniem, w Hucie Żuławskiej i Kamienniku Wielkim – chaty podcieniowe.**

**Strefa „B”** – obejmuje tereny, które winny pozostać pod opieką konserwatorską ze względu na konieczność zabezpieczania zabytkowych elementów dawnego układu przestrzennego. Działalność konserwatorska winna zmierzać do ochrony historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania, skali, bryły zabudowy. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania;
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów;
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej w zakresie skali i bryły zabudowy z możliwością modyfikacji wysokości zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej;
- ochronie podlegają oprócz niwy siedliskowej także niwy rolne w możliwym zakresie.

**Na terenie gminy wyznacza się strefy „B” ochrony konserwatorskiej w obrębie zabytkowych zespołów ruralistycznych: Ogrodniki, Milejewo, Majewo, Wilkowo, Pomorska Wieś, Kamiennik Wielki, Jagodnik, Huta Żuławska, Rychnowy, Zajączkowo**

**Strefa „K”** – obowiązuje ochrona krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym; ograniczenie dla realizacji nowych inwestycji w zakresie lokalizacji, formy i skali zabudowy. W tej strefie obowiązują następujące zasady :

- restauracja zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego z ewentualnym częściowym odtworzeniem;
- uwolnienie obszaru od elementów dysharmonizujących, rekultywacja fragmentów zniszczonych;
- wprowadzenie nowych elementów krajobrazowych podnoszących estetyczne wartości tych terenów i podkreślających ich związek przestrzenny z historycznym założeniem;
- zakaz wprowadzania elementów dysharmonizujących;
- zwiększenie lub wprowadzenie funkcji ogólnospołecznych pod warunkiem należytego zabezpieczenia zabytkowych wartości.

**Strefy „K” ochrony konserwatorskiej łączy się ze strefami „B” Na terenie gminy strefą „K” objęte są zabytkowe obszary wsi: Jagodnik, Kamiennik Wielki, Majewo, Ogrodniki, Pomorska Wieś, Milejewo oraz drogi historyczne.**

**Strefa „OW”** – obowiązuje nadzór archeologiczny przy zabudowie obszarów przeznaczonych pod trwałe zainwestowanie. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- wszelka działalność inwestycyjna musi być dokonywana pod nadzorem architektoniczno – konserwatorskim, w razie stwierdzenia relikwów archeologicznych wszelkie prace powinny być przerwane a teren udostępniony do badań archeologicznych. Ich wyniki powinny decydować o możliwości kontynuowania prac;
- należy unikać lokalizacji wielokubaturowych i wymagających szczególnych warunków posadowienia (np. palowanie).

Na terenie gminy strefa „OW” ochrony Konserwatorskiej obejmuje rejony występowania stanowisk archeologicznych ze wszystkich okresów prehistorycznych i historycznych.

**Strefa „E”** – obowiązuje ochrona ekspozycji obszarów stanowiących zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów. W strefie tej obowiązują następujące zasady :

- całkowity zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych;
- ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy zharmonizowanej z zespołem.

Na terenie gminy strefa „E” ochrony konserwatorskiej została wyznaczona przy miejscowościach: Jagodnik, Ogrodniki, Huta Żuławska, Rychnowy, Majewo, Milejewo, Pomorska Wieś.

W poszczególnych miejscowościach ochronie podlegają następujące dobra kultury i elementy zabytkowego krajobrazu :

**Huta Żuławska:**

- 1) panorama wsi od strony północnej,
- 2) zachowane elementy dawnego założenia przestrzennego wsi wraz z ich rekompozycją,
- 3) istniejące przykłady zabytkowego budownictwa podcieniowego,
- 4) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

**Jagodnik:**

- 1) zabytkowy obszar wsi,
- 2) panorama wsi od strony zachodniej,
- 3) pozostałości dawnego cmentarza i jego uczytelnienie w terenie,
- 4) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- 5) odtworzenie uroczysk leśnych w pobliżu Jeziora Martwego ,

**Kamiennik Wielki:**

- 1) układ przestrzenny wsi,
- 2) istniejące przykłady zabytkowego budownictwa, szczególnie podcieniowego,
- 3) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

**Majewo:**

- 1) granica historycznego układu wsi,
- 2) zabudowa wsi – projektu nowych obiektów muszą uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- 3) panorama wsi od strony północno – zachodniej,

**Milejewo:**

- 1) ścisła ochrona konserwatorska otoczenia kościoła wraz z zabudową prowadzącej do kościoła drogi,
- 2) granice obszaru wsi
- 3) panorama wsi od strony południowej,

**Ogrodniki:**

- 1) historyczny układ wsi wraz z siecią drożną,
- 2) zabudowa wsi – projekty nowych obiektów muszą uzyskać akceptację WKZ
- 3) panorama wsi od strony południowej,

**Piastowo:**

- 1) ochrona istniejących pozostałości i odtworzenie zagospodarowania punktu widokowego na Górze Srebrnej,

**Pomorska Wieś:**

- 1) ścisła ochrona konserwatorska wokół kościoła,
- 2) zabytkowy układ wsi wraz z siecią drożną, zielenią i zabudową,
- 3) teren cmentarza przy drodze do Kamiennika Wielkiego,
- 4) panorama wsi os strony południowej,

**Rychnowy:**

- 1) historyczny układ wsi,
- 2) panorama wsi od strony południowej,

**Wilkowo:**

- 1) historyczny układ wsi,

**Zajązkowo:**

- 1) zachowane fragmenty zabytkowego układu wsi wraz z siecią drożną i zielenią,

**Zalesie:**

- 1) zachowane elementy zabytkowego układu wsi wraz z zabudowa.

**KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ I PRZEZNACZENIU TERENÓW****Zabudowa wsi – strefy zabudowy zwartej, rozwoju oraz zabudowy ekstensywnej**

Utrzymuje się dotychczasowy podział strukturalny ośrodków obsługi ludności: Milejewo jako ośrodek I rzędu i Pomorska Wieś jako ośrodek II rzędu.

Tereny zabudowy ustalono w oparciu o przeprowadzoną analizę warunków rozwojowych poszczególnych wsi, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

**Określa się trzy grupy tych terenów:**

- I - strefy zwartej zabudowy wsi, będącej kontynuacją rozwoju historycznego,
- II - strefy zabudowy zwartej na optymalnych kierunkach rozwojowych,
- III - strefy zabudowy ekstensywnej w bezpośrednim połączeniu z zabudową zwartą

**Strefy zwartej zabudowy jako kontynuację rozwoju historycznego** określono dla wszystkich 12 wsi obrębowych i dodatkowo dla terenów przysiółka Stoboje. W strefach tych zakłada się lokalizację wszystkich typowych form zabudowy wiejskiej z wyłączeniem większych obiektów produkcyjnych i składowych.

**Strefy zwartej zabudowy na optymalnych kierunkach rozwojowych**, wyznacza się także we wszystkich wsiach oraz przysiółku Stoboje. W strefach tych przewiduje się ten sam typ zabudowy jak w strefach zwartej zabudowy w ciągłości historycznej.

Ustala się intensywny rozwój wsi Wilkowo ze względu na położenie przy węźle drogi ekspresowej.

**Strefy zabudowy ekstensywnej** przeznacza się na zabudowę typu rezydencjonalnego w dwóch typach:

- E 1 - na działkach o powierzchni minimum 1 ha, dla optymalnego wkomponowania zabudowy w przestrzeń stykową z krajobrazem naturalnym. Dotyczy to miejscowości Jagodnik i Ogrodniki (część zachodnia).
- E 2 - na działkach o powierzchni 0,5 ha w strefie S I (dotyczy to miejscowości Ogrodniki część wschodnia) oraz 0,3 ha w strefie SII (dotyczy to miejscowości: Milejewo, Huta Żuławska, Piastowo i przysiółek Stoboje).

### 3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY MILEJEWO

#### 3.1. RYS HISTORYCZNY

Pierwsze odkryte ślady osadnictwa w zachodniej części Wysoczyzny Elbląskiej pochodzą z 5 tysiąclecia p.n.e. We wczesnym średniowieczu obszar ten zasiedlany był przez pruskie plemię Pogezan. Podejmowane od końca X w. próby podboju Prus przez państwo piastowskie, Duńczyków i Rusinów i nie powiodły się. Bez sukcesów prowadzone były także misje chrystianizacyjne (śmierć św. Wojciecha w 997 r. i św. Brunona z Kwerfurtu w 1009 r.). Około 1210 na czele misji pruskiej stanął mnich cysterski z Oliwy Chrystian. W 1215 lub 1216 otrzymał z rąk papieża Innocentego III sakrę biskupią jako biskup całych Prus. W 1243 r. legat papieski Wilhelm z Modeny podzielił biskupstwo pruskie na cztery podporządkowane arcybiskupstwu ryskiemu diecezje: chełmińską, pomezzańską, warmińską oraz sambijską. Po nadaniu przez Konrada Mazowieckiego ziemi chełmińskiej i michałowskiej Zakonowi Krzyżackiemu w 1228 r. nastąpił, mimo powstań plemion pruskich z lat 1242-53, 1260-74, szybki podbój całych Prus. Pogeżanie zostali podbici w trakcie wyprawy dowodzonej przez księcia Ottona z Brunszwiku w 1239 r. Na terenach zajętych przez Zakon powstał Dzierzgoń (Sirgune). Pogeżanie brali udział w obu wielkich powstaniach pruskich. Po zdławieniu powstania z lat 1260-1276 obszar Pogeżanii zaczął być kolonizowany przez sprowadzanych przez Zakon osadników. Wielu Pogeżan poległo lub dostało się do niewoli, a część schroniła się na Litwie. Większość Pogeżanii objęła komturia elbląska.

Milejewo (*Trunz*) dostało lokowane na prawie chełmińskim około 1300 roku, prawdopodobnie w miejscu staropruskiej osady. We wsi była karczma. W dyplomie komtura elbląskiego Hermana von Öttingen z 22 listopada 1320 r. potwierdza się przekazanie sołectwa niejakiemu Marcinowi, który sołectwo w Milejewie i Piastowie (*Königshagen*) wykupił od Stango Wachsmuda. Obie wsie posiadały 80 włók w tym dwie z nadwyżek Kamiennika Wielkiego (*Gr. Stoboy*). 8 wolnych włók należało do sołtysa, a 4 do kościoła Św. Bartłomieja. Pozostałe 68 włók były obciążone czynszem w wysokości 1/2 marki i 4 kury rocznie oraz daniną w zbożu tzw. płużnym (*Pflugkorn*). W 1326 r. przywilej Hermana von Öttingen na drugą karczmę w Milejewie otrzymuje niejaki Jana. Karczma zostaje obciążona czynszem 5 wiadrunków (1 i 1/4 grzywny) oraz 17 kur rocznie. Między 1348 a 1350 rokiem wymieniany jest proboszcz Mikołaj z Trunz, kanonik kapituły fromborskiej. 14 lipca 1398 r. biskup warmiński Henryk III Sorbom poświęcił w kościele parafialnym ołtarz Św. Krzyża. Już w średniowieczu działała tu szkoła parafialna, która w późniejszym okresie kształciła organistów.

Również Pomorska Wieś oraz Wilkowo były lokowane pod koniec XIII w., w latach 1296-1299. przez komtura Ludwik von Schippe. Zasadzcą wsi był Jan Schafenrot. 27 października 1344 r. został odnowiony dokument lokacyjny Pomorskiej Wsi. Synowie Jana Schafenrota Jan i Tymno pełnili urząd wójta wsi. W Pomorskiej Wsi było 57 włók, z czego 9 wolnych, 5 wójta i 4 kościelne. Czynsz z włóki wynosił pół marki i 4 kury rocznie. W

1378 r. wymieniony jest proboszcz Mattis. W czasach krzyżackich Pomorska Wieś podlegała zarządowi lasów w Młynarach.

Ogrodniki (*Baumgart*) powstały na początku XIV wieku. W roku 1457 na mocy przywileju nadanemu Elblągowi przez króla Kazimierza Jagiellończyka wieś została razem z okolicznymi miejscowościami włączona do domeny miasta Elbląga.

Jagodnik jest jedną z pierwszych osad w okolicy, założoną w II poł. XIII w. przez Bernharda i Blankarda. Od imienia pierwszego z nich pochodzą niemieckie nazwy Jagodnika - *Bernhardishagen*, *Bernhardswalde*. W 1315 roku Jagodnik obejmował 35,5 włóki. Obciążenie włóki wynosiło ½ marki rocznie. Wieś zobowiązana była także do dziesięciny na rzecz kościoła św. Mikołaja w Elblągu.

Majewo (*Maibaum*) założone zostało około roku 1305 roku przez komtura Heinricha von Gera. Zasadźcą, który sprowadził do wsi osadników z zachodniej części Niemiec, był Johann Klemme. On też był pierwszym sołtysem wsi Majewo. Następnym sołtysem od roku 1331 był Peter Klemme. Wieś w chwili założenia obejmowała obszar 1020 ha i ta wielkość nie zmieniała się do roku 1945.

Huta Żuławska powstała w roku 1301 w miejscu poprzedniej osady Prusów. Po inkorporacji części Prus do Polski w 1466 r. wieś weszła w skład starostwa tołkmickiego.

Powstanie stanów pruskich w 1454 r. zostało poparte przez wielkie miasta pruskie i część rycerstwa. Polska wspierając powstanie przystąpiła do wojny z zakonem krzyżackim i ogłosiła inkorporację Prus. W trakcie wojny trzynastoletniej nie udało się opanować całych Prus i II pokój toruński z 1466 r. dokonał ich podziału na część wcieloną do Korony Królestwa Polskiego (Prusy Królewskie) oraz pozostającą w rękach Krzyżaków jako polskie lenno. Elbląg w nagrodę za poparcie uzyskał od Kazimierza Jagiellończyka znaczne rozszerzenie terytorium miejskiego, w tym o Milejewo i inne okoliczne wsi.

Mimo przynależności do luterańskiego Elbląga reformacja dotarła do Milejewa dopiero pod koniec XVI w. Ok. 1600 r. wspominany był pastor Martin Bratesuis. W 1671 r. wieś nawiedził wielki pożar, w którym spalił się kościół, szkoła oraz 12 gospodarstw.

W 1760 roku znany literat Krzysztof Dewitz napisał "Krajoznastwo Wyżyny Elbląskiej", przywołując w nim napisaną przez organistę i nauczyciela Piotra Trömpela humorystyczną kronikę Milejewa "Chronik von Trunz". Piastowo w wyniku wojny 13-letniej także weszło w skład domeny elbląskiej i podlegało urzędowi sędziego ziemskiego (*Landrichteramt*) w Elblągu. Karczma płaciła wówczas czynsz roczny w wysokości 2 florenów i 20 groszy. W latach 70. XVI wieku okoliczne lasy, dostarczyły budulca na budowę galeona "Smok" dla polskiej floty.

Po ponad stuletnim okresie pokoju kolejne zniszczenia przyniosły wojny szwedzkie w latach 1626-35, 1655-60 i 1701-1709 oraz wojna siedmioletnia (1756-63). Kolosalne straty w ludziach przyniosła dżuma z lat 1708-11.

Pierwszy rozbiór Polski w 1772 r. doprowadził do inkorporacji Prus Królewskich, oprócz Gdańska, do Królestwa Pruskiego. W początkach XIX w. przeprowadzono w Prusach wielkie reformy agrarne. W 1807 r. zniesiono poddaństwo chłopów, a w roku 1811 został wydany edykt uwłaszczeniowy. Kampanie napoleońskie

z roku 1807 oraz 1813 ponownie oznaczały straty i zniszczenia dla Prus Wschodnich. Potem nastąpił prawie 150-letni okres, podczas którego okolice Elbląga nie zostały dotknięte żadnymi działaniami wojennymi.

Po wybudowaniu w 1826 r. drogi bitej z Elbląga do Fromborka prowadzącej przez Milejewo przeniesiono tutaj z Huty Żuławskiej (*Hütte*) zajazd poczty konnej. W 1871 roku ekspedycja pocztowa w Milejewie uzyskała status agencji pocztowej. W 1890 roku wieś otrzymała połączenie telefoniczne. W 1893 r. wybuchł pożar, w którym spalił się Zajazd Kuhna. Zagrożona była także szkoła i dom proboszcza.

W 1874 r. Milejewo zostało siedzibą okręgu (*Amtsbezirk*). W skład okręgu Trunz wchodziły gminy wiejskie (tzw. *Landesgemeinde*): *Trunz*, *Baumgart* (Ogrodniki), *Königshagen* (Piastowo), *Maibaum* (Majewo). Siedzibą okręgu została także *Pomehrendorf* (Pomorska Wieś).

W 1820 r. Pomorska Wieś liczyła 331 mieszkańców. Uprawiany był chmiel, trudniono się handlem drewnem, tkactwem i przędzalnictwem. Mieszkańcy Pomorskiej Wsi mieli w okolicy opinię obowiązkowych i pracowitych. Zachowały się tu dawne stroje i tańce regionalne. W 1905 r. mieszkańcy Pomorskiej Wsi prezentowali się w strojach regionalnych przebywającej w Kadynach parze cesarskiej.

W roku 1830 w Jagodniku było 11 gospodarstw gburских i 13 zagrodniczych. W 1867 roku Jagodnik nawiedził głód. Proboszcz z Milejewa Brasche zorganizował pomoc dla głodujących. W 1872 r. miejscowość nawiedziła epidemia czarnej ospy, która pociągnęła za sobą wiele ofiar. Powstała wówczas w Jagodniku sekta religijna czcząca tylko Syna Bożego i odrzucająca inne dogmaty. W jednym z domów urządzono kaplicę, a przywódca sekty nawoływał do zbawienia duszy poprzez medytacje oraz nowe praktyki religijne oraz zerwanie z kościołem. Do walki z sektą użyto nawet policji. W 1870 r. w Jagodniku było 13 gburów, 22 zagrodników i 37 komorników. W 1889 r. w Dąbrowie (*Damerau*) utworzono agencję pocztową, której działalność obejmowała także Jagodnik.. W latach 1882 – 1892 zbudowano brukowaną *Königsberger Chaussee*, łączącą wieś z Elblągiem.

W 1830 r. w Piastowie mieszkało dziewięciu gburów i pięciu zagrodników. W 1863 r. otwarto tu szkołę w domu sołtysa Kuhna. Budynek szkolny zbudowano w 1868 r. Piastowo słynęło z drewnianej, 45-metrowej wieży widokowej na Owsianej Górze. W 1907 r. odwiedził ją cesarz Wilhelm II. W 1911 r. silna wichura zniszczyła wieżę. Na wzniesieniu zbudowano wówczas murowaną wieżę, na której corocznie w noc Świętego Jana rozpalano ognisko.

Majewo znane było z kultywowania tradycji. Mieszkańcy nie pozbywali się starych mebli, narzędzi i ubrania, nadając wsi charakter niemal skansenowski. W 1909 r. została wybudowana szosa do Milejewa, która znacznie poprawiła skomunikowanie wsi. W 1912 r. w Majewie miała miejsce groźna epidemia dyfterytu – zmarło wówczas wiele dzieci. W 1921 r. został założony Klub Sportowy Majewo. W roku 1934 utworzono w Majewie jednostkę ochotniczej straży pożarnej.

Podczas II wojny światowej (6 sierpnia 1944 roku) w Piastowie Niemcy utworzyli podobóz obozu KL Stutthof Baukommando Ostland. Uwięziono w nim 500 Żydówek. Podobóz rozrastał się i 24 stycznia 1945 roku liczył już 5 056 więźniarek. Więźniarki budowały m.in. umocnienia wzdłuż linii Kanału Elbląskiego oraz w rejonie górnej Drwęcy. Pracowały także w Próchniku (*Dörbeck*) i Milejewo. W styczniu 1945 roku zostały one prawdopodobnie przeniesione komanda *Elbing Brückenkopf*, a następnie do Stutthofu.

W styczniu 1945 roku doszło do mordu żołnierzy Armii Czerwonej na ludności cywilnej Piastowa.

W połowie 1945 roku polskie władze przejęły od sowieckiego zarządu wojskowego terytorium powiatu elbląskiego. Na terenie obecnej gminy pozostało po wojnie bardzo niewielu autochtonów (w całym powiecie elbląskim bez miasta Elbląga – ok. 200 osób. Zaraz po wojnie osadnicy nadali Milejewu nazwę Jurandowo. Piastowo również zmieniało wówczas nazwę: Królewsczyzna, Piastowo, Królewo, Piastów. W 1952 r. wzniesiono w Milejewie wielki budynek szkoły podstawowej i szkoły rolniczej (przeniesionej w 1973 r. do Huty Żuławskiej). Pod koniec lat 60. na Milejewskiej Górze zbudowano stację przekaźnikową TV. W 1954 roku w wyniku reformy administracyjnej nastąpiła likwidacja gmin, a najniższym szczeblem administracji stały się gromady. W styczniu 1973 r. w wyniku następnej reorganizacji podziału administracyjnego ponownie utworzono gminę Milejewo.

### 3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY MILEJEWO

#### 3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU<sup>2</sup>

MIEJSCOWOŚĆ	NR	OBIEKT	NR REJ.	DATA WPISU
HUTA	24	DOM PODCIENIOWY	A-237	30.05.1957
HUTA	29	DOM PODCIENIOWY (MUROWANY)	A-236	30.05.1957
HUTA	30	STODOŁA	A-235	30.05.1957
HUTA	30	DOM PODCIENIOWY	A-235	30.05.1957
KAMIENNIK WIELKI	8	DOM	A-1197	15.06.1973
MILEJEWO		KOŚCIÓŁ PW. ŚW. STANISŁAWA	A-557	29.11.1961
OGRODNIKI		BUDYNEK MIESZKALNY	A-243	30.05.1957
OGRODNIKI		WIATRAK	A-239	30.05.1957
POMORSKA WIEŚ		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NIEPOKALANEGO SERCA NMP	A-692	21.12.1973
POMORSKA WIEŚ		OGRODZENIE PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM PW. NIEPOKALANEGO SERCA NMP	A-4667	26.02.2019
POMORSKA WIEŚ		POMNIK POLEGŁYCH W I WOJNIE ŚWIATOWEJ	A-4667	26.02.2019

### 3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

W rejestrze zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego brak stanowisk z terenu gminy miejskiej Milejewo. Istnieje jednak konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk Archeologicznego Zdjęcia Polski są dostępne u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za *źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

#### A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...*:

art. 3, pkt. 4

*zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*

---

<sup>2</sup> Wykaz sporządzony w oparciu o dane Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

art. 3, pkt. 11

*badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;*

art. 6, ust. 1, pkt. 3

*Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:*

16) *zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*

- a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) *cmentarzyskami,*
- c) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

art. 7

*Formami ochrony zabytków są:*

- 1) *wpis do rejestru zabytków;*
- 2) *uznanie za pomnik historii;*
- 3) *utworzenie parku kulturowego;*
- 4) *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.*

## **B. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH**

- 1. **Wymóg uzgadniania z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszystkich planów i projektów dotyczących stref ochrony archeologicznej.**
- 2. **Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.**
- 3. **Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.**

## **C. STANOWISKA WPISANE DO REJESTRU**

<b>Miejscowość</b>	<b>Obiekt</b>	<b>Nr Rejestru</b>	<b>Data Wpisu</b>	<b>Nr decyzji</b>
ZAJĄCZKOWO	GRODZISKO WYŻYNNE	C-100	17.12.1971	KL.IV/6200/4573/71

**D. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE WŁĄCZONE DO GEZ**

<b>Lp.</b>	<b>Miejscowość</b>	<b>Nr w miejscowości</b>	<b>Nr obszaru</b>
1	Huta Żuławska	1	14-53
2	Huta Żuławska	2	14-53
3	Jagodnik	1	15-52
4	Kamiennik Wielki	1	15-52
5	Kamiennik Wielki	2	15-52
6	Kamiennik Wielki	3	15-52
7	Majewo	1	14-53
8	Majewo	2	14-53
9	Majewo	3	14-53
10	Milejewo	1	15-52
11	Milejewo	2	15-52
12	Ogrodniki	1	14-52
13	Ogrodniki	2	14-52
14	Ogrodniki	3	14-52
15	Ogrodniki	4	14-52
16	Ogrodniki	5	14-52
17	Ogrodniki	6	14-52
18	Ogrodniki	7	14-52
19	Ogrodniki	8	14-52
20	Ogrodniki	9	14-52
21	Ogrodniki	10	14-52
22	Piastowo	1	15-52
23	Piastowo	2	15-52
24	Piastowo	3	15-52
25	Pomorska Wieś	1	16-52
26	Pomorska Wieś	2	16-52

27	Pomorska Wieś	3	16-52
28	Pomorska Wieś	4	16-52
29	Pomorska Wieś	5	16-52
30	Pomorska Wieś	6	16-52
31	Pomorska Wieś	7	16-53
32	Pomorska Wieś	8	16-53
33	Pomorska Wieś	9	16-53
34	Stagnity	1	15-52
35	Stagnity	2	15-52
36	Zajączkowo	1	14-52

### **3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW**

Ewidencja zabytków gminy Milejewo wykonana została w marcu 2013 r. Składa się z 360 kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy.

Karty adresowe zawierają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania;
- 3) Dane adresowe;
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony;
- 6) Fotografie.
- 7) Mapka sytuacyjna

### **3.2.4. MUZEA**

Na terenie gminy nie ma instytucji muzealnych.

### **3.2.5. WARTOŚCI NIEMATERIALNE**

Na terenie gminy działa Stowarzyszenie "RAZEM-MY". Cele ogólne stowarzyszenia obejmują zadania ze sfery zadań publicznych w zakresie m.in.:

- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;

- działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych;
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- turystyki i krajoznawstwa

Od 2007 r. funkcjonuje także Stowarzyszenia Przyjaciół Wsi Zalesia „ZALESIANKA”. Wspiera m.in. rozwój kulturalny dzieci i młodzieży, organizując letnie wakacje ze sztuką. Inicjuje też cykliczne imprezy kulturalnych o zasięgu powiatowym pn. „Festyn promujący dziedzictwo kulturowe wsi powiatu elbląskiego”. Założycielka stowarzyszenia Ewa Maciejewska spisała historię wsi Zalesie po 1945 roku i stworzyła drzewa genealogiczne mieszkańców wsi, archiwizuje także zdjęcia i artykuły z życia wsi.

### **3.2.6. STAN ŚRODOWISKA KULTUROWEGO**

Kilka obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków nie istnieje, w tym dom podcieniowy i stodoła w Hucie Żuławskiej (nr 30) oraz wiatrak w Ogrodnikach. Nieistniejący budynek gospodarczy w Majewie (nr 57) został wyłączony z Gminnej Ewidencji Zabytków.

Część zabytkowych budynków jest w złym stanie technicznym. Dotyczy to m.in. cennego domu podcieniowego we wsi Kamiennik Wielki (nr 15). Niektóre z obiektów włączonych do GEZ częściowo utraciło wartości zabytkowe w wyniku remontów przeprowadzanych w nieodpowiedni sposób.

Na terenie gminy znajdowały się cztery domy podcieniowe, jednak jeden – wpisany do rejestru – już nie istnieje, a jeden z zachowanych – we wsi Kamiennik Wielki (nr 15) – jest w bardzo złym stanie.

Dwa obiekty zostały ostatnio wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Są to: ogrodzenie przy kościele parafialnym pw. Niepokalanego Serca NMP oraz pomnik poległych w I wojnie światowej. Oba obiekty znajdują się w Pomorskiej Wsi i zostały wpisane do rejestru 26.02.2019 r. pod numerem A-4667.

W ciągu ostatnich lat wzrosło zrozumienie roli dziedzictwa kulturowego dla pogłębiania tożsamości lokalnej mieszkańców gminy oraz dla rozwoju turystyki. Opracowano m.in. przewodnik po gminie. Władze gminy przyczyniają się także do wprowadzania w programach szkolnych elementów związanych z tożsamością regionalną oraz dziedzictwem kulturowym gminy i regionu, podejmują działania na rzecz dofinansowania remontów obiektów zabytkowych.

#### 4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

##### Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego
<p>znaczna ilość zachowanych obiektów zabytkowych</p> <p>duże walory krajobrazowe gminy – położenie w strefie kulminacji Wysoczyzny Elbląskiej, w obrębie Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej</p> <p>bezpośrednia bliskość Elbląga</p> <p>położenie w pobliżu atrakcyjnych turystycznie miejscowości – Fromborka, Kadyn, Tolkmicka</p>	<p>krótki sezon turystyczny</p> <p>nieduża – poza Elblągiem – wiedza o walorach turystycznych gminy</p> <p>niewłaściwie przeprowadzane remonty niektórych obiektów zabytkowych</p> <p>zły stan wielu obiektów zabytkowych</p>	<p>wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki</p> <p>zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów</p> <p>promowanie tworzenia pensjonatów, obiektów rekreacyjnych, gospodarstw agroturystycznych</p> <p>włączenie dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej</p> <p>większa dbałość o przestrzeń publiczną, krajobraz, architekturę w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy</p>	<p>groźba utraty części obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem</p> <p>tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej</p> <p>niebezpieczeństwo żywiołowej parcelacji terenów rolniczych</p>

## **5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2021-2024 DLA GMINY MILEJEWO**

Gmina Milejewo posiada niezwykle atrakcyjne położenie – bezpośrednio graniczy z Elblągiem, dysponując jednocześnie znacznym potencjałem turystycznym. Rzeźba terenu jest bardzo zróżnicowana, duże obszary porastają lasy Parku Krajobrazowego Wysoczyzny Elbląskiej. Atrakcyjność krajobrazowa łączy się z dość dobrze zachowanymi układami ruralistycznymi i zabudową większości wsi. Warunki te sprzyjać powinny rozwojowi turystyki, która ma szansę stać się jedną z głównych dziedzin gospodarki gminy.

Niestety niektóre obiekty wpisane do rejestru zabytków nie istnieją, a część obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków jest w złym stanie. Jeszcze większa ilość obiektów zabytkowych została lub jest remontowana w sposób, który niweluje ich wartość zabytkową. Konieczne jest zahamowanie tych procesów.

Zgodnie z przytoczonymi w poprzednich rozdziałach przepisami ustawowymi ochrona zabytków należy do zadań własnych gminy. Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne wyznaczają działania gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2021-2024.

### **5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE**

**PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania**

**CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych**

**CEL STRATEGICZNY 2. Dbalność o stan zachowania zabytków będących własnością gminy**

**CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami**

**PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i walorach turystycznych gminy**

**CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego**

**CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy**

**5.2. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MILEJEWO NA LATA 2021-2024 (WRAZ Z TERMINARZEM)**

<b>CELE STRATEGICZNE</b>	<b>CELE OPERACYJNE</b>	<b>Działania</b>	<b>Terminarz Działań</b>
CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych	CEL OPERACYJNY 1. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	Działanie 1. Monitoring stanu zachowania obiektów wpisanych do rejestru oraz do Gminnej Ewidencji Zabytków, a w razie potrzeby informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie
		Działanie 2. Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	II połowa 2022 r.
		Działanie 3. Sporządzenie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”	grudzień 2022 r.
	CEL OPERACYJNY 2. Stworzenie zachęt finansowych zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków dla właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków	Działanie 4. Przyznawanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru lub włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	zgodnie z pulą środków przyznawanych w corocznych budżetach gminy
	CEL OPERACYJNY 3. Promocja adaptacji	Działanie 5. Zapoznanie właścicieli zabytków z	sukcesywnie

	obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	możliwościami rozwinięcia własnej działalności gospodarczej w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe (agroturystyka, pensjonaty, ośrodki konferencyjne)	
		Działanie 6. Uwzględnianie w planowaniu działań gminy kwestii związanych z rozwojem turystyki	corocznie
		Działanie 7. Pozyskiwanie przez gminę inwestorów na zagospodarowanie obiektów zabytkowych	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 2. Dbałość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy	CEL OPERACYJNY 4. Zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej obiektów będących własnością gminy	Działanie 8. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	sukcesywnie, zgodnie z corocznie ustalaną listą obiektów
CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami	CEL OPERACYJNY 5. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	Działanie 9. Podjęcie starań w Urzędzie Marszałkowskim na rzecz włączenia zabytków z terenu gminy do projektów mających na celu finansowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, działania na rzecz opracowania i realizacji takich projektów	sukcesywnie
		Działanie 10. Pomoc w uzyskiwaniu dofinansowania ze środków budżetowych i	sukcesywnie

		unijnych przez właścicieli obiektów zabytkowych chcących je adaptować do potrzeb agroturystyki, tworzenia pensjonatów itp.	
CEL STRATEGICZNY 4. Włączenie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego	CEL OPERACYJNY 6. Zwiększenie wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu	Działanie 11. Wprowadzanie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	sukcesywnie
		Działanie 12. Zaznajomienie pracowników Urzędu Gminy, policji, nauczycieli, właścicieli nieruchomości zabytkowych z dziedzictwem kulturowym gminy	sukcesywnie
CEL STRATEGICZNY 5. Wyeksponowanie oraz promowanie dziedzictwa kulturowego gminy	CEL OPERACYJNY 7. Działania na rzecz estetyki krajobrazu kulturowego	Działanie 13. Oznaczenie, zabezpieczenie oraz wyeksponowanie obiektów zabytkowych w gminie	sukcesywnie
		Działanie 14. Dbłość o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych	sukcesywnie
	CEL OPERACYJNY 8. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Działanie 15. Poszerzanie i aktualizacja treści poświęconych dziedzictwu kulturowemu i zabytkom na portalu internetowym gminy	w terminach powiązanych z aktualizacją Gminnej Ewidencji Zabytków i „Programu opieki nad zabytkami” oraz opracowania

			sprawozdania z realizacji „Programu” - tj. do końca 2020, 2022 i 2024 r.
		Działanie 16. Aktualizacja i poszerzenie przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe	do grudnia 2022 r.
		Działanie 17. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie

### 5.3. FINANSOWANIE REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja „Programu opieki nad zabytkami” – przydział obowiązków dla zatrudnionego pracownika w Urzędzie Gminy (ryczałtowo) do wykonywania zadań przewidywanych przez „Program ...”. Do zadań tych będzie należało wykonanie:

Działania 3. – Weryfikacja w terenie stanu obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Działania 4. – Sporządzenie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”;

oraz koordynacja realizacji pozostałych działań.

Ponadto Gmina będzie finansowała wykonanie działań przewidzianych w „Programie ...”, w szczególności:

Działania 4. – Przyznawanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Działania 8. – Remontów i restaurowania obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi;

Działania 13. – Oznaczenia, zabezpieczenia oraz wyeksponowania obiektów zabytkowych w gminie – w ramach tego działania przewidziane jest umieszczanie i odnawianie tabliczek informacyjnych na obiektach zabytkowych;

Działania 14. – Dbałości o efektowny wygląd i odpowiednią aranżację przestrzeni publicznej w otoczeniu obiektów zabytkowych;

Działania 15. – Aktualizacji i poszerzenia informacji poświęconych dziedzictwu kulturowemu i zabytkom na portalu gminy.

Działania 16. – Aktualizacji i poszerzenia przewodnika po gminie uwzględniającego atrakcje krajobrazowe i kulturowe

Szczegółowe określenie kwot wydatkowanych na realizację tych działań zostanie przedstawione w sprawozdaniu z realizacji zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami dla gminy Milejewo”.

#### **5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

#### **5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

##### **5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE**

- 6) przepisy ustawowe
- 7) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 8) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 9) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

##### **5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI**

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;

- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;
- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

### **5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE**

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

### **5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE**

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

### **5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE**

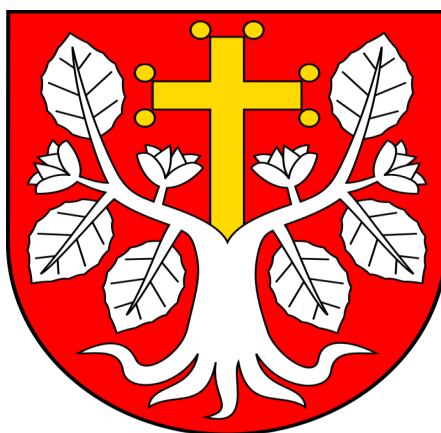
- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;

Załącznik do Programu opieki nad zabytkami  
dla Gminy Milejewo na lata 2021-2024

***LISTA OBIEKTÓW WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW***

*Załącznik do*

***PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI DLA GMINY MILEJEWO***



***NA LATA 2021 – 2024***

**LISTA OBIEKTÓW WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW – jako załącznik do  
„Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Milejewo na lata 2021-2024”.**

Lista obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków - aktualna na dzień 27 maja 2022r. ma charakter otwarty i może podlegać aktualizacjom.

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr adresowy	Obiekt	Czas powstania	Nr karty adresowej
1	Huta Żuławska		2	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	13
2	Huta Żuławska		2	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	14
3	Huta Żuławska		3	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	27
4	Huta Żuławska		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	34
5	Huta Żuławska		10	krzyż	XIX/XX w.	3
6	Huta Żuławska		10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	4
7	Huta Żuławska		12	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	5
8	Huta Żuławska		12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	6
9	Huta Żuławska		14	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	7
10	Huta Żuławska		15	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	8
11	Huta Żuławska		15	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	9
12	Huta Żuławska		15	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	10
13	Huta Żuławska		19	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	11
14	Huta Żuławska		19	krzyż	XIX/XX w.	12
15	Huta Żuławska		21	budynek gospodarczy (mur pruski)	XIX/XX w.	15
16	Huta Żuławska		21	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	16
17	Huta Żuławska		23	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	17
18	Huta Żuławska		24	dom podcieniowy	połowa XIX w.	18
19	Huta Żuławska		27	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	19
20	Huta Żuławska		28	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	20
21	Huta Żuławska		28	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	21
22	Huta Żuławska		29	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	22
23	Huta Żuławska		29	krzyż	XIX/XX w.	23
24	Huta Żuławska		29	budynek gospodarczy (mur pruski)	poł. XIX w.	24
25	Huta Żuławska		29	stodoła	XIX/XX w.	25
26	Huta Żuławska		29	dom podcieniowy	poł. XIX w.	26
27	Huta Żuławska		31	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	30
28	Huta Żuławska		31	krzyż	XIX/XX w.	31
29	Huta Żuławska		33	d. dwór	1909 r.	33
30	Huta Żuławska			remiza	XIX/XX w.	2
31	Jagodnik	na cmentarzu		krzyż	XIX/XX w.	63
32	Jagodnik	za nr 15		cmentarz	XIX/XX w.	62
33	Jagodnik		1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	35
34	Jagodnik		2	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	45
35	Jagodnik		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	55
36	Jagodnik		6	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	56
37	Jagodnik		6	krzyż	XIX/XX w.	57

38	Jagodnik		8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	60
39	Jagodnik		9	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	61
40	Jagodnik		10	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	36
41	Jagodnik		11	studnia	XIX/XX w.	37
42	Jagodnik		15	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	38
43	Jagodnik		15	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	39
44	Jagodnik		16	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	40
45	Jagodnik		18	stodoła	I poł. XX w.	43
46	Jagodnik		18	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	44
47	Jagodnik		21	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	46
48	Jagodnik		23	dawna szkoła	początek XX w.	47
49	Jagodnik		23	pomnik	pocz. XX w.	48
50	Jagodnik		24	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	49
51	Jagodnik		25	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	50
52	Jagodnik		26	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	51
53	Jagodnik		27	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	52
54	Jagodnik		29	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	53
55	Jagodnik		29	kuźnia	XIX/XX w.	54
56	Jagodnik		17/18	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	41
57	Jagodnik		17/18	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	42
58	Kamiennik Wielki		3	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	71
59	Kamiennik Wielki		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	73
60	Kamiennik Wielki		4	stodoła	XIX/XX w.	74
61	Kamiennik Wielki		4	obora	XIX/XX w.	75
62	Kamiennik Wielki		5	stodoła	XIX/XX w.	76
63	Kamiennik Wielki		5	obora	XIX/XX w.	77
64	Kamiennik Wielki		5	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	78
65	Kamiennik Wielki		6	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	86
66	Kamiennik Wielki		8	obora	poł. XIX w.	87
67	Kamiennik Wielki		8	dom podcieniowy	poł. XIX w.	88
68	Kamiennik Wielki		8	spichlerz	poł. XIX w.	89
69	Kamiennik Wielki		11	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	64
70	Kamiennik Wielki		12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	65
71	Kamiennik Wielki		13	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	66
72	Kamiennik Wielki		14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	67
73	Kamiennik Wielki		15	dom podcieniowy	II poł. XIX w.	68
74	Kamiennik Wielki		18	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	69
75	Kamiennik Wielki		20	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	70
76	Kamiennik Wielki		35	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	72
77	Kamiennik Wielki		50	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	79
78	Kamiennik Wielki		51	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	80
79	Kamiennik Wielki		51	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	81
80	Kamiennik Wielki		53	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	82
81	Kamiennik Wielki		54	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	83
82	Kamiennik Wielki		54	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	84
83	Kamiennik Wielki		55	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	85
84	Kamiennik Wielki		vis-a-vis 54	kapliczka	XIX/XX w.	90
85	Kamiennik Wielki		za 55	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	91

86	Majewo		3	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	92
87	Majewo		5	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	93
88	Majewo		5	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	94
89	Majewo		6	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	95
90	Majewo		7	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	96
91	Majewo		7	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	97
92	Majewo		8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	98
93	Majewo		9	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	99
94	Majewo		9	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	100
95	Majewo		10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	101
96	Majewo		13	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	102
97	Majewo		14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	103
98	Majewo		14	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	104
99	Majewo		15	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	105
100	Majewo		16	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	106
101	Majewo		18	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	108
102	Majewo		20	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	109
103	Majewo		21	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	110
104	Majewo		21	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	111
105	Majewo		24	budynek mieszkalny/gospodarczy	1936 r.	112
106	Majewo		25	budynek mieszkalny	II ćw. XX w.	113
107	Majewo		27	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	114
108	Majewo		27	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	115
109	Majewo		27	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	116
110	Majewo		27	kapliczka	XX w.	117
111	Majewo		32	budynek mieszkalny	XIX/XX w., częściowo przebudowany	119
112	Majewo		32	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	120
113	Majewo		34	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	121
114	Majewo		34	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	122
115	Majewo		34	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	123
116	Majewo		35	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	124
117	Majewo		36	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	125
118	Majewo		39	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	126
119	Majewo		40	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	127
120	Majewo		41	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	128
121	Majewo		42	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	129
122	Majewo		43	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	130
123	Majewo		44	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	131
124	Majewo		45	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	132
125	Majewo		45	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	133
126	Majewo		49	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	134
127	Majewo		51	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	135

128	Majewo		56	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	137
129	Majewo		57	dawna szkoła	pocz. XX w.	138
130	Majewo		28/29	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	118
131	Majewo		54/55	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	136
132	Majewo		naprzeciw 54/55	stacja trafo	pocz. XX w.	141
133	Majewo		vis-a-vis 49	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	142
134	Milejewo	Elbląska	1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	143
135	Milejewo	Elbląska	2	obora	XIX/XX w.	150
136	Milejewo	Elbląska	2	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	151
137	Milejewo	Elbląska	9	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	169
138	Milejewo	Elbląska	11	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	144
139	Milejewo	Elbląska	12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	145
140	Milejewo	Elbląska	14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	146
141	Milejewo	Elbląska	15	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	147
142	Milejewo	Elbląska	16	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	148
143	Milejewo	Elbląska	18	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	149
144	Milejewo	Elbląska	22	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	152
145	Milejewo	Elbląska	29	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	153
146	Milejewo	Elbląska	35	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	154
147	Milejewo	Elbląska	37	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	155
148	Milejewo	Elbląska	39	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	156
149	Milejewo	Elbląska	40	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	157
150	Milejewo	Elbląska	41	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	158
151	Milejewo	Elbląska	45	kapliczka	I ćw. XX w.	160
152	Milejewo	Elbląska	50	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	161
153	Milejewo	Elbląska	52	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	162
154	Milejewo	Elbląska	52	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	163
155	Milejewo	Elbląska	58	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	164
156	Milejewo	Elbląska	60	budynek usługowy	I ćw. XX w.	165
157	Milejewo	Elbląska	62/64/66	budynek usługowy	I ćw. XX w.	166
158	Milejewo	Góra Maślana	4	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	170
159	Milejewo	Góra Maślana	4	poczta	XIX/XX w.	171
160	Milejewo	Kościelna	1	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	174
161	Milejewo	Kościelna	1	stodoła	XIX/XX w.	175
162	Milejewo	Kościelna	3	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	178
163	Milejewo	Kościelna	4	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	179
164	Milejewo	Kościelna	5	kościół pw. św. Stanisława	koniec XIV w., wieża 1860 r.	180
165	Milejewo	Kościelna	10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	176
166	Milejewo	Kościelna	12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	177
167	Milejewo	Kościelna		cmentarz	geneza XIV w., XIX/XX w.	172
168	Milejewo	Kościelna		ogrodzenie	XIX/XX w.	173
169	Milejewo	Lipowa	1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	181
170	Milejewo	Lipowa	6	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	186
171	Milejewo	Lipowa	6	budynek gospodarczy	1936 r.	187

172	Milejewo	Lipowa	8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	188
173	Milejewo	Lipowa	9	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	189
174	Milejewo	Lipowa	9	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	190
175	Milejewo	Lipowa	9	stodoła	XIX/XX w.	191
176	Milejewo	Lipowa	10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	182
177	Milejewo	Lipowa	12	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	183
178	Milejewo	Lipowa	14	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	184
179	Milejewo	Lipowa	14	budynek gospodarczy	I ćw. XX w.	185
180	Milejewo	Pomorska	1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	192
181	Milejewo	Pomorska	7	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	196
182	Milejewo	Pomorska	17	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	193
183	Milejewo	Pomorska	17	stodoła	XIX/XX w.	194
184	Milejewo	Pomorska	17	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	195
185	Milejewo	Stawowa	2	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	197
186	Milejewo	Szkołna	1	szkoła	geneza 1897; rozbudowa 1952 r.	198
187	Ogrodniki		2	obora	XIX/XX w.	206
188	Ogrodniki		2	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	207
189	Ogrodniki		3	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	211
190	Ogrodniki		3	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	212
191	Ogrodniki		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	220
192	Ogrodniki		8	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	231
193	Ogrodniki		17	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	203
194	Ogrodniki		18	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	204
195	Ogrodniki		18	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	205
196	Ogrodniki		20	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	208
197	Ogrodniki		21	budynek mieszkalny/sklep	XIX/XX w.	209
198	Ogrodniki		30	budynek gospodarczy	I poł. XX w.	213
199	Ogrodniki		30	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	214
200	Ogrodniki		31	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	215
201	Ogrodniki		33	brama	XIX/XX w.	216
202	Ogrodniki		33	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	217
203	Ogrodniki		37	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	218
204	Ogrodniki		37	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	219
205	Ogrodniki		44	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	222
206	Ogrodniki		44	budynek gospodarczy	1934 r.	223
207	Ogrodniki		48	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	224
208	Ogrodniki		48	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	225
209	Ogrodniki		50	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	226
210	Ogrodniki		53	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	228
211	Ogrodniki		57	budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	229
212	Ogrodniki		59	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	230
213	Ogrodniki		13a	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	199
214	Ogrodniki		15/16	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	200
215	Ogrodniki		15/16	krzyż	XIX/XX w.	201
216	Ogrodniki		15/16	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	202
217	Ogrodniki		42/43	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	221
218	Ogrodniki		51/52	budynek mieszkalny	I poł. XIX w.	227

219	Piastowo		1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	232
220	Piastowo		2	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	235
221	Piastowo		3	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	238
222	Piastowo		9	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	241
223	Piastowo		24	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	236
224	Piastowo		24	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	237
225	Piastowo		5/6	budynek gospodarczy	1932 r.	239
226	Piastowo		5/6	budynek mieszkalny	1932 r.	240
227	Piastowo		11/12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	233
228	Piastowo		11/12	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	234
229	Pomorska Wieś	dz. nr 139		ogrodzenie kościoła	XIX/XX w.	242
230	Pomorska Wieś	przy kościele, dz. nr 138		pomnik poległych w I wojnie światowej	pocz. XX w.	291
231	Pomorska Wieś		1	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	246
232	Pomorska Wieś		2	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	258
233	Pomorska Wieś		2	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	259
234	Pomorska Wieś		3	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	265
235	Pomorska Wieś		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	273
236	Pomorska Wieś		7	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	289
237	Pomorska Wieś		10	budynek mieszkalny	1873 r.	247
238	Pomorska Wieś		14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	248
239	Pomorska Wieś		14	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	249
240	Pomorska Wieś		16	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	250
241	Pomorska Wieś		16	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	251
242	Pomorska Wieś		17	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	252
243	Pomorska Wieś		18	stodoła	1906 r.	253
244	Pomorska Wieś		18	budynek mieszkalny	1906 r.	254
245	Pomorska Wieś		18	budynek gospodarczy	1906 r.	255
246	Pomorska Wieś		18	obora	1906 r., częściowo odbudowana po pożarze	256
247	Pomorska Wieś		18	spichlerz	1906 r.	257
248	Pomorska Wieś		20	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	261
249	Pomorska Wieś		22	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	262
250	Pomorska Wieś		26	budynek mieszkalny	XIX/XX w., przebudowany	263
251	Pomorska Wieś		33	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	266
252	Pomorska Wieś		33	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	267
253	Pomorska Wieś		33	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	268
254	Pomorska Wieś		34	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	269
255	Pomorska Wieś		36	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	270
256	Pomorska Wieś		38	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	271
257	Pomorska Wieś		39	remiza	XIX/XX w.	272
258	Pomorska Wieś		42	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	274
259	Pomorska Wieś		44	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	275
260	Pomorska Wieś		46	plebania	XIX/XX w.	277
261	Pomorska Wieś		46	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	278
262	Pomorska Wieś		48	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	279
263	Pomorska Wieś		49	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	280
264	Pomorska Wieś		50	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	281

265	Pomorska Wieś		50	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	282
266	Pomorska Wieś		50	stodoła	XIX/XX w.	283
267	Pomorska Wieś		52	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	284
268	Pomorska Wieś		57	park	XIX/XX w.	285
269	Pomorska Wieś		57	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	286
270	Pomorska Wieś		57	obora	XIX/XX w.	287
271	Pomorska Wieś		58	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	288
272	Pomorska Wieś			cmentarz przykościelny	geneza XIV w., XIX/XX w.	243
273	Pomorska Wieś			kościół parafialny pw. Niepokalanego Serca Najświętsze Maryi Panny	1672 r.na fundamentach z końca XIV w., wieża 1766 r.	244
274	Pomorska Wieś			szkoła	XIX/XX w., przebudowana	245
275	Pomorska Wieś			ruiny	XIX/XX w.	290
276	Rychnowy		1	budynek mieszkalny/gospodarczy	pocz. XX w.	292
277	Rychnowy		2	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	293
278	Rychnowy		3	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	294
279	Rychnowy		4	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	295
280	Rychnowy		5	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	296
281	Rychnowy		5	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	297
282	Rychnowy		7	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	313
283	Rychnowy		7	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	314
284	Rychnowy		8	stodoła	XIX/XX w.	315
285	Rychnowy		8	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	316
286	Rychnowy		9	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	317
287	Rychnowy		9	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	318
288	Rychnowy		11	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	298
289	Rychnowy		11	obora	XIX/XX w.	299
290	Rychnowy		12	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	300
291	Rychnowy		12	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	301
292	Rychnowy		15	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	302
293	Rychnowy		20	krzyż	XIX/XX w.	303
294	Rychnowy		20	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	304
295	Rychnowy		20	stodoła	XIX/XX w.	305
296	Rychnowy		21	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	306
297	Rychnowy		21	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	307
298	Rychnowy		23	świątelnia	XIX/XX w.	308
299	Rychnowy		26	budynek mieszkalny	1931 r.	309
300	Rychnowy		26	brama	1931 r.	310
301	Rychnowy		26	budynek gospodarczy	1931 r.	311
302	Rychnowy		27	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	312
303	Stoboje		6	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	323
304	Stoboje		7	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	324
305	Stoboje		8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	325
306	Stoboje		9	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	326
307	Stoboje		10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	321

308	Stoboje		11	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	322
309	Stoboje			park	XIX/XX w.	319
310	Stoboje			folwark	XIX/XX w.	320
311	Wilkowo		5	budynek gospodarczy	I poł. XX w.	331
312	Wilkowo		5	budynek mieszkalny	I poł. XX w.	332
313	Wilkowo		5	budynek gospodarczy	I poł. XX w.	333
314	Wilkowo		6	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	334
315	Wilkowo		8	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	335
316	Wilkowo		9	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	336
317	Wilkowo		10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	327
318	Wilkowo		11	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	328
319	Wilkowo		12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	329
320	Wilkowo		12	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	330
321	Zajączkowo		1	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	337
322	Zajączkowo		2	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	339
323	Zajączkowo		2	stodoła	XIX/XX w.	340
324	Zajączkowo		4	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	345
325	Zajączkowo		4	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	346
326	Zajączkowo		4	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	347
327	Zajączkowo		6	budynek mieszkalny/sklep	XIX/XX w.	348
328	Zajączkowo		7	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	349
329	Zajączkowo		8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	350
330	Zajączkowo		11	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	338
331	Zajączkowo		22	krzyż	XIX/XX w.	341
332	Zajączkowo		23	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	342
333	Zajączkowo		25	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	343
334	Zajączkowo		26/28	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	344
335	Zalesie		1	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	351
336	Zalesie		5	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	363
337	Zalesie		7	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	364
338	Zalesie		10	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	352
339	Zalesie		11	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	353
340	Zalesie		12	obora	XIX/XX w.	354
341	Zalesie		12	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	355
342	Zalesie		13	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	356
343	Zalesie		14	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	357
344	Zalesie		18	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	358
345	Zalesie		19	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	359
346	Zalesie		22	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	361
347	Zalesie		24	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	362
348	Zalesie		20/21	budynek mieszkalny/gospodarczy	XIX/XX w.	360
349		droga nr 504		Aleja Frombork-Milejewo-Elbląg	XIX/XX w.	1